

การพัฒนาประสิทธิภาพการเผยแผ่พระพุทธศาสนา
ของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี*
DEVELOPMENT OF BUDDHISM PROPAGATION EFFECTIVENESS
OF SANGHA IN NONTHABURI PROVINCE

พระครูนันทจรณธรรม (ณณณัฐ จารุธมโม)

Phrakrunanthajaranadham (Nananat Carudhammo)

วัดสีกใหญ่ นนทบุรี

Wat Sakyai, Nonthaburi

Corresponding Author E-mail: phrakrunandha@outlook.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาประสิทธิภาพการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี 2. ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี 3. นำเสนอการพัฒนาประสิทธิภาพการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี การวิจัยเป็นแบบผสมวิธี การวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างคือ พุทธศาสนิกชนที่เข้าวัดมาทำบุญที่วัดในจังหวัดนนทบุรี 390 คน เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามประมาณค่า 5 ระดับ วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคือพระสังฆาธิการนักวิชาการและผู้มีส่วนได้เสีย เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 18 รูปหรือคน ด้วยแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและการสนทนากลุ่มเฉพาะ จำนวน 9 รูปหรือคน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1. ประสิทธิภาพการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน 2. การสื่อสารและวาจาสุภาषิตส่งผลต่อการพัฒนาประสิทธิภาพการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรีทุกด้าน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 การสื่อสาร สามารถทำนายผันแปรได้ร้อยละ 64.5 วาจาสุภาषิต ทำนายได้ร้อยละ 76.1 3. การพัฒนาประสิทธิภาพการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี เป็นผลที่เกิดจากการประยุกต์ใช้หลักการสื่อสารและวาจาสุภาषิตในลักษณะบูรณาการซึ่งก่อให้เกิดประสิทธิผลดังนี้ ด้านผลผลิต พระสงฆ์มีศักยภาพ เผยแผ่ได้จำนวนมากขึ้น ด้านประสิทธิภาพ ใช้ทรัพยากรน้อยลง แต่ได้ผลเพิ่มมากขึ้น ด้านความพึงพอใจ ประชาชน

* Received August 25, 2025; Revised September 16, 2025; Accepted September 24, 2025

พึงพอใจ มีศรัทธามั่นคง ด้านการปรับเปลี่ยน ประชาชนเกิดการตื่นตัวและสนใจการปฏิบัติ
ธรรมเพิ่มมากขึ้น ด้านการพัฒนา ประชาชนเกิดการพัฒนาปัญญารู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง

คำสำคัญ: ประสิทธิภาพ; การเผยแผ่พระพุทธศาสนา; คณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี

Abstract

Objectives of this research article were: 1. To study the Buddhism dissemination effectiveness of Sangha in Nonthaburi Province. 2. To study the factors affecting the Buddhism dissemination effectiveness of Sangha in Nonthaburi Province. 3. To propose the development of Buddhism dissemination effectiveness of Sangha in Nonthaburi Province. Methodology was the mixed methods. For the quantitative research, the sample group consisted of 390 Buddhists who visited monasteries in Nonthaburi Province to make merit. Data were collected through a five-point Likert scale questionnaire and analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, and multiple regression analysis. For the qualitative research, key informants included monastic administrators, scholars, and stakeholders. Data were collected through in-depth interviews with 18 informants using a structured in-depth-interview script, as well as a focus group discussion with 9 participants. The data were analyzed by content descriptive interpretation.

The research findings were as follow: 1. The overall effectiveness of Buddhist dissemination by the monastic order in Nonthaburi Province was at a high level. When considered by aspect, all dimensions were also at a high level. 2. Communication and virtuous speech significantly affected the development of the effectiveness of Buddhist dissemination by the monastic order in Nonthaburi Province at the 0.01 level. Communication could predict 64.5 percent of the variance, while virtuous speech could predict 76.1 percent. 3. The development of the effectiveness of Buddhist dissemination by the monastic order in Nonthaburi Province resulted from the integrated application of communication and virtuous speech. This integration generated effectiveness in the following ways: Output: Monks had greater capacity and could disseminate more widely. Efficiency: Fewer resources were used, while greater results were achieved. Satisfaction: The

public was more satisfied and developed stronger faith. Adaptation: People became more active and interested in practicing Dhamma. Development: People developed wisdom to be more aware of social changes.

Keywords: Effectiveness; Propagation of Buddhism; Nonthaburi Provincial Sangha

บทนำ

การบริหารการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นภารกิจสำคัญของพระสงฆ์ซึ่งเป็นบุคลากรทางศาสนา มีหน้าที่รักษาพระธรรมคำสั่งสอนและนำมาถ่ายทอดแก่พุทธศาสนิกชนเพื่อช่วยเหลือมนุษย์ให้พ้นจากความทุกข์ตามหลักคำสอนของพระพุทธเจ้า พระพุทธองค์ได้ทรงประทานโอวาทแก่พระสงฆ์ครั้งแรกเมื่อส่งออกไปประกาศพระศาสนา โดยเน้นให้แสดงธรรมเพื่อประโยชน์และความสุขของชนหมู่มาก ทั้งมนุษย์และเทวดา มิให้ไปด้วยกันสองรูป เพื่อให้การเผยแผ่ครอบคลุมพื้นที่กว้าง พระธรรมที่แสดงต้องงามทั้งเบื้องต้นท่ามกลาง และที่ สุด พร้อมทั้งมีเนื้อหาและถ้อยคำที่ครบถ้วนสมบูรณ์บริสุทธ์ เพื่อเป็นการสืบทอดพระศาสนาให้มั่นคงและเป็นประโยชน์ต่อสรรพชีวิต (วิ.ม. (ไทย) 4/32/37) การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นภารกิจสำคัญของพระสงฆ์ที่ต้องกระทำด้วยความรอบคอบและถูกต้องตามหลักธรรม พระพุทธองค์ทรงสอนไว้ว่า การแสดงธรรมมิใช่เรื่องง่าย ผู้แสดงพึงตั้งหลักไว้ 5 ประการ คือ แสดงตามลำดับ ยกเหตุผลประกอบ อาศัยเมตตา ไม่เห็นแก่อาภิส และไม่กระทบตนหรือผู้อื่น (อง.ปญจก. (ไทย) 22/159/205) หลักการเหล่านี้เป็นแนวทางสำคัญให้การเผยแผ่ธรรมเกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้ฟัง

คณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรีได้จัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามระเบียบของมหาเถรสมาคม โดยมีพระสังฆาธิการในระดับเจ้าอาวาสเป็นผู้ดำเนินการทั้งนี้เพระตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ มาตรา 31 วรรคสาม กำหนดให้เจ้าอาวาสเป็นผู้แทนของวัดในกิจการทั่วไปจึงทำหน้าที่เป็นผู้บริหารวัด (พระธรรมปริยัติโสภณ (วรวิทย์ คงคปญโญ), 2552) เจ้าอาวาสเป็นผู้มีบทบาทหลักในการดำเนินกิจการของวัด โดยเฉพาะด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเพื่อให้เกิดประสิทธิผลต่อคณะสงฆ์ในจังหวัด การเผยแผ่ที่มีประสิทธิผลจึงเป็นเป้าหมายสำคัญของคณะสงฆ์ทุกภูมิภาคที่ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม การเผยแผ่ยังเผชิญอุปสรรคหลายประการ เช่น การสื่อสารที่ไม่ทั่วถึง การดำเนินงานล่าช้า และการประชาสัมพันธ์ไม่ครอบคลุม กิจกรรมของบางวัดขาดความร่วมมือกัน และบางครั้งเกิดความขัดแย้งด้านการบริหารภายในวัด อีกทั้ง ยังมีปัญหาการละเลยกฎระเบียบและวิธีการเผยแผ่ที่ไม่สอดคล้องกับสถานการณ์บ้านเมือง (กองพุทธศาสนสถาน, 2552)

เหตุผลดังกล่าวนี้ล้วนแต่เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาทั้งสิ้น แต่ทั้งนี้ปัจจัยดังกล่าวก็สามารถควบคุมได้ด้วยการใช้ หลักทฤษฎาสุภาชิต 5 ประการ คือ การพูดถูกกาล พูดคำจริง พูดคำอ่อนหวาน พูดคำประกอบด้วยประโยชน์ พูดด้วยเมตตาจิต (อง.ปญจก. (ไทย) 22/159/205) และทฤษฎีการสื่อสารของ Berlo (1960) ซึ่งประกอบด้วย ผู้ส่งสาร สาร ช่องทางการสื่อสาร ผู้รับสาร ซึ่งหลักการสื่อสารและหลักพุทธธรรมดังกล่าวจะเป็นองค์ประกอบที่จะทำให้การเผยแผ่พระพุทธศาสนามีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลต่อไป

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเรื่อง การพัฒนาประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรีควรเป็นอย่างไร โดยมุ่งเน้นการพัฒนาประสิทธิผลของการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยใช้หลักพุทธสื่อสาร และหลักของการสื่อสาร ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่จะส่งผลให้เกิดประสิทธิผล คือ ธรรมะสามารถเข้าถึงประชาชนได้ทุกระดับ เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชน ทำให้ประชาชนได้รับการพัฒนาความรู้ด้านพระพุทธศาสนาและสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ และมีชีวิตอยู่อย่างมีความสุขต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี
3. เพื่อนำเสนอการพัฒนาประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

รูปแบบการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ การกำหนดประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยได้ยึดวัตถุประสงค์ของการวิจัยเป็นหลัก โดยคัดเลือกเฉพาะผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับงานวิจัยโดยตรง

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากร ได้แก่ พุทธศาสนิกชนที่เข้าวัดมาทำบุญที่วัดในจังหวัดนนทบุรี ซึ่งไม่ทราบจำนวนที่แน่ชัด

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้คำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Cochran (1953) เนื่องจากไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่ชัด ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 385 คน

สำหรับการสุ่มตัวอย่างได้ใช้การสุ่มแบบโควตา 6 อำเภอในจังหวัดนนทบุรี ในสัดส่วนที่เท่ากัน อำเภอละ 65 คน เพื่อให้แต่ละอำเภอที่สัดส่วนของการเป็นตัวแทนที่เหมาะสมเพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างมีลักษณะใกล้เคียงกับประชากรมากที่สุด จึงใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวนทั้งสิ้น 390 คน

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ สำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 18 รูปหรือคน ผู้วิจัยได้เลือกโดยเจาะจง ประกอบด้วย พระสังฆาธิการจังหวัดนนทบุรี จำนวน 6 รูป นักวิชาการด้านพระพุทธศาสนาซึ่งเป็นพระสงฆ์ จำนวน 5 รูป นักวิชาการด้านการจัดการเชิงพุทธ ซึ่งเป็นพระสงฆ์ 1 รูป คฤหัสถ์ 3 คน และผู้แทนพุทธศาสนิกชนจังหวัดนนทบุรี จำนวน 3 คน สำหรับสนทนากลุ่มเฉพาะ ใช้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 9 รูปหรือคน ซึ่งมีความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับเป็นเครื่องมือหลัก โดยผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) จากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน จากนั้นได้นำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มเป้าหมายจริง ผลการทดสอบแสดงให้เห็นว่า เครื่องมือมีความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.981

3.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเป็นเครื่องมือหลัก ซึ่งได้ผ่านการตรวจสอบด้านเนื้อหาและความเหมาะสมจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน เพื่อให้มั่นใจในคุณภาพของข้อมูลและความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้แจกแบบสอบถามแก่กลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นพุทธศาสนิกชนที่เข้าวัดมาทำบุญที่วัดในจังหวัดนนทบุรี จำนวน 390 คน และสามารถรวบรวมแบบสอบถามกลับคืนได้ครบถ้วนทุกฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 ของจำนวนที่แจก

4.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 18 ราย โดยดำเนินการสัมภาษณ์ด้วยตนเอง พร้อมทั้งจดบันทึกและบันทึกเสียงประกอบ จากนั้นจึงนำข้อมูลที่ได้ออกถอดความและสังเคราะห์สาระสำคัญตามประเด็นที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยใช้โปรแกรมสถิติสำเร็จรูปที่เหมาะสมกับงานวิจัยทางสังคมศาสตร์ โดยอาศัยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ร่วมกับการวิเคราะห์เชิงอนุมานด้วยเทคนิคการถดถอยพหุคูณ

5.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) โดยดำเนินการจัดหมวดหมู่ข้อมูลตามประเด็นสำคัญที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย พร้อมทั้งตีความสาระสำคัญจากข้อมูลการสัมภาษณ์อย่างเป็นระบบและมีแบบแผน

ผลการวิจัย

1. ประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยคณะสงฆ์ได้ให้ความสำคัญกับด้านผลผลิตของการเผยแผ่คือการเผยแผ่ที่สามารถเข้าถึงประชาชนได้อย่างทั่วถึง และความพึงพอใจ คือ แนวทางการเผยแผ่ที่มีประสิทธิภาพสามารถสร้างความพึงพอใจให้กับพุทธศาสนิกชนได้เป็นอย่างดี มีรายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยภาพรวม

ที่	ประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนา	ระดับการปฏิบัติ		
		$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1.	ด้านผลผลิต	4.15	0.78	มาก
2.	ด้านประสิทธิภาพ	4.12	0.73	มาก
3.	ด้านความพึงพอใจ	4.13	0.71	มาก
4.	ด้านการปรับเปลี่ยน	3.94	0.69	มาก
5.	ด้านการพัฒนา	4.02	0.67	มาก
ภาพรวม		4.07	0.61	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.07$, $S.D.=0.61$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านผลผลิต มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา ด้านความพึงพอใจ ส่วนด้านการปรับเปลี่ยน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี พบว่า ปัจจัยด้านการสื่อสารส่งผลต่อการพัฒนาประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ทุกด้าน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 แสดงว่า การสื่อสารสามารถร่วมกันทำนุภาพการพัฒนาประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ได้ร้อยละ 64.5 ปัจจัยจากสภาวะจิตส่งผลต่อการพัฒนาประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ทุกด้าน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 และสามารถร่วมกันทำนุภาพการพัฒนาประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ได้ร้อยละ 76.1

3. การพัฒนาประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี เป็นผลที่เกิดจากการประยุกต์ใช้หลักการสื่อสารและวาจาสุภาพในลักษณะบูรณาการ ซึ่งก่อให้เกิดประสิทธิผล ดังนี้ ด้านผลผลิต พระสงฆ์มีศักยภาพ เผยแผ่ได้จำนวนมากขึ้น ด้านประสิทธิภาพ ใช้ทรัพยากรน้อยลง แต่ได้ผลเพิ่มมากขึ้น ด้านความพึงพอใจ ประชาชนพึงพอใจ มีศรัทธามั่นคง ด้านการปรับเปลี่ยน ประชาชนเกิดการตื่นตัวและสนใจการปฏิบัติธรรมเพิ่มมากขึ้น ด้านการพัฒนา ประชาชนเกิดการพัฒนาปัญญารู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง

อภิปรายผลการวิจัย

1. ประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า ประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรีอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุดด้าน ผลผลิต รองลงมาคือ ความพึงพอใจ และต่ำสุดคือ การปรับเปลี่ยน แสดงให้เห็นว่าคณะสงฆ์ให้ความสำคัญกับการเพิ่มศักยภาพในการเผยแผ่เพื่อให้พระนักเผยแผ่สามารถเข้าถึงประชาชนได้อย่างกว้างขวาง ทำให้ประชาชนมีความเข้าใจหลักธรรมชัดเจนมากขึ้น และสามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน นอกจากนี้ การเผยแผ่ยังมุ่งสร้างความพึงพอใจแก่ผู้ฟัง ส่งผลให้เกิดศรัทธา สนับสนุนกิจกรรม และมีส่วนร่วมมากขึ้น ซึ่งสะท้อนถึงความสัมพันธ์เชิงเหตุผลระหว่าง ผลผลิต และความพึงพอใจ กล่าวคือ เมื่อการเผยแผ่สร้างผลลัพธ์ที่ชัดเจน ก็ย่อมนำไปสู่ความพึงพอใจของผู้รับสารโดยตรง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระศรีรัตนโมลี (สมคิด สุรเตโช) (2560) ได้วิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ไทยในประเทศสาธารณรัฐสิงคโปร์ พบว่า การพัฒนาศักยภาพพระนักเผยแผ่ โดยเสนอให้คณะสงฆ์และภาครัฐร่วมมือกำหนดนโยบาย และพัฒนานุเคราะห์ ซึ่งตรงกับแนวทางของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรีที่ให้ความสำคัญต่อการฝึกอบรมและพัฒนาพระนักเผยแผ่อย่างต่อเนื่องจนเกิดผลลัพธ์เป็นรูปธรรม นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูวิเทศกัลยาณธรรม (ฐิติกร กลยาณธมโม) (2564) ที่ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของวัดไทยในรัฐแคลิฟอร์เนีย ประเทศสหรัฐอเมริกา พบว่า การใช้สื่อหลากหลายและช่องทางการสื่อสารที่ทันสมัย ทั้งสิ่งพิมพ์ วิทยุออนไลน์ และสื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งสอดคล้องกับการเผยแผ่ของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรีที่เน้นการเข้าถึงประชาชนอย่างทั่วถึงและทันสมัย และสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาภูวเมศร์ สุขกาโม (2563) ที่ได้วิจัยเรื่อง กระบวนการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดอุดรธานี ผลการวิจัยพบว่า โมเดล S4 (Smart Sender, Smart Message, Smart Channel, Smart Receiver) ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ที่พยายามพัฒนากระบวนการเผยแผ่ให้มีประสิทธิภาพรอบด้าน ทั้งผู้ส่งสาร เนื้อหา ช่องทาง และผู้รับสาร โดยภาพรวม ผลการวิจัยสะท้อนว่า คณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรีสามารถสร้าง

ผลผลิตและความพึงพอใจ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยการพัฒนาศักยภาพพระนักเผยแผ่ใช้สื่อที่หลากหลาย และยึดหลักเมตตาตามพระพุทธโอวาท ซึ่งเป็นแนวทางสอดคล้องกับงานวิจัยทั้งในและต่างประเทศ

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี พบว่า การสื่อสารส่งผลต่อการพัฒนาประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรีทุกด้าน โดยมีลำดับความสำคัญ คือ ผู้รับสาร ผู้ส่งสาร ช่องทางการสื่อสาร และสาร ซึ่งสามารถร่วมกันทำนายได้สูงถึงร้อยละ 64.5 แสดงให้เห็นว่า คณะสงฆ์เน้นการวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมายและการพัฒนาศักยภาพพระนักเผยแผ่เป็นหลักทั้งในด้านการฝึกอบรม การคัดเลือกผู้มีความรู้ความสามารถ และการพัฒนาความรู้และประสบการณ์อย่างต่อเนื่อง ในส่วนของผู้รับสารคณะสงฆ์ได้ให้ความสำคัญกับการวิเคราะห์และเตรียมความพร้อม รวมถึงการจัดระดับผู้ฟังเพื่อให้การเผยแผ่เกิดประโยชน์สูงสุดและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ผลนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูสุกิจจานุรักษ์ (ชยุตม์ อคฺควณฺโณ) (2562) ที่ได้วิจัยเรื่อง การส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในจังหวัดสุพรรณบุรี ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยีและการจัดการทรัพยากรสมัยใหม่เป็นสิ่งจำเป็นต่อความสำเร็จของการเผยแผ่เมื่อเปรียบเทียบผลการวิจัยทั้งสอง จะเห็นความสอดคล้องชัดเจนว่าการพัฒนาผู้ส่งสารให้มีศักยภาพสูงและการเข้าใจผู้รับสารอย่างรอบด้านเป็นเงื่อนไขสำคัญของความสำเร็จ โดยเฉพาะในยุคดิจิทัลที่ทักษะด้านเทคโนโลยีช่วยให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้กว้างและตรงความต้องการมากขึ้น ดังนั้น แนวทางของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรีที่เน้นทั้งผู้ส่งสารและผู้รับสาร จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การเผยแผ่พระพุทธศาสนามีประสิทธิผลและสร้างศรัทธาได้อย่างยั่งยืน ผลการวิจัยพบว่า วาจาสุภาชิตมีอิทธิพลต่อการพัฒนาประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรีทุกด้าน โดยมีลำดับความสำคัญคือการพูดถูกกาล การพูดด้วยเมตตาจิต การพูดคำจริง การพูดที่ประกอบด้วยประโยชน์ และการพูดคำอ่อนหวาน ทั้งนี้สามารถร่วมกันทำนายได้สูงถึงร้อยละ 76.1 ซึ่งถือว่าสูงมากแสดงให้เห็นว่าวาจาสุภาชิตทำให้การสื่อสารของพระสงฆ์เหมาะสม น่าเชื่อถือ และเข้าถึงจิตใจผู้ฟังได้จริง การที่การพูดถูกกาลมีค่าเฉลี่ยสูงสุด แสดงว่า คณะสงฆ์วิเคราะห์เวลาและสถานการณ์อย่างรอบคอบ เลือกเนื้อหาธรรมะที่สอดคล้องกับกาลเทศะ ทำให้ผู้ฟังเกิดความสนใจและเข้าใจหลักธรรมได้ดียิ่งขึ้น ขณะที่การพูดด้วยเมตตาจิตและคำจริงช่วยสร้างศรัทธาและความไว้วางใจ ส่งผลให้ประชาชนพึงพอใจ ยอมรับ และพร้อมสนับสนุนกิจกรรมเผยแผ่ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูกิตติเขมาภิรม (ประจวบ เขมาภิโร) (2563) ที่ได้วิจัยเรื่อง รูปแบบและนำเสนอรูปแบบการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ผลการวิจัยพบว่า การเผยแผ่ต้องมีการวางแผนรอบ

ด้านและใช้หลักการ 4ส โดยเฉพาะการใช้ปียวจาในการจูงใจ ซึ่งตรงกับแนวคิดการพูดถูกกาลและวจาอ่อนหวาน และสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูปลัดเฉลิมพร อภิวิโร (2565) วิจัยเรื่อง รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุควิถีใหม่ของพระสังฆาธิการกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า การเผยแผ่ยุคใหม่จำเป็นต้องบูรณาการวจาสุภาชิตเข้ากับการจัดการผู้ส่งสาร ช่องทางสื่อสาร และการใช้สื่อดิจิทัลให้เหมาะสมกับผู้ฟังที่หลากหลาย ดังนั้น การเลือกใช้วจาสุภาชิตอย่างถูกต้อง ไม่เพียงเพิ่มคุณภาพการเผยแผ่ แต่ยังสร้างผลผลิตความพึงพอใจ และการเปลี่ยนแปลงเชิงพฤติกรรมของผู้ฟัง อีกทั้งยังสอดคล้องกับแนวทางวิจัยอื่นที่ย้ำว่า ภาษาที่เหมาะสมและการจัดการอย่างเป็นระบบ จะทำให้การเผยแผ่พระพุทธศาสนาประสบความสำเร็จและได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวาง

3. การพัฒนาประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า การพัฒนาประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรีอยู่ในระดับสูงทุกด้าน ทั้งด้านผลผลิตที่สะท้อนถึงจำนวนพระสงฆ์ผู้เผยแผ่ที่มีศักยภาพมากขึ้น การผลิตสื่อธรรมะที่หลากหลายและทันสมัย ตลอดจนการมีพระวิทยากรที่มีคุณภาพ ด้านประสิทธิภาพสามารถบริหารงบประมาณอย่างคุ้มค่า ใช้เวลาในการเผยแผ่น้อยลงแต่ได้ผลมากขึ้น มีการติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง พร้อมทั้งใช้เทคโนโลยีและสื่อดิจิทัลในการเผยแผ่ ด้านความพึงพอใจพบว่าประชาชนเกิดศรัทธา ยินดีสนับสนุนการเผยแผ่ และพร้อมนำหลักธรรมไปปฏิบัติจริง ขณะเดียวกัน ด้านการปรับเปลี่ยนและการพัฒนา แสดงให้เห็นว่า ประชาชนเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนามากขึ้น สนใจการปฏิบัติธรรม ใช้ชีวิตเรียบง่ายและถือศีลมากขึ้น อีกทั้งยังเกิดการพัฒนาคุณธรรม ปัญญา และทักษะชีวิต ซึ่งส่งผลให้ชุมชนมีความเข้มแข็งโดยมีวัดเป็นศูนย์กลาง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูปลัดมหาเถรานุวัตร (ศรีณภิรมย์ กิตติธโร) (2562) ได้วิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาการบริหารจัดการสภาพระณิกเผยแผ่จังหวัดเพชรบุรี ผลการวิจัยพบว่า ความสำเร็จของการเผยแผ่ต้องอาศัยบุคลากรคุณภาพ งบประมาณที่โปร่งใส อุปกรณ์พร้อม และการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับงานของณัฐ รุ่งช่วง (2564) ได้วิจัยเรื่องการบริหารจัดการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารตามหลักธรรมาภิบาลของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่า การสื่อสารด้วยคุณธรรม ความถูกต้อง และความโปร่งใส นำไปสู่ความน่าเชื่อถือและความพึงพอใจของผู้รับสาร ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับงานของพระครูสุกิจจานุรักษ์ (ชยุตม์ อคควณโณ) (2562) ได้วิจัยเรื่อง การส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในจังหวัดสุพรรณบุรี ผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์ควรได้รับการพัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเผยแผ่ เมื่อพิจารณาร่วมกันจะเห็นได้ว่า การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคปัจจุบันจำเป็นต้องบูรณาการทั้งการพัฒนาพระนักเผยแผ่ การจัดการที่เป็นระบบ การใช้สื่อและเทคโนโลยี

สมัยใหม่ ตลอดจนการสร้างคามพึงพอใจแก่ประชาชน จึงจะสามารถทำให้การเผยแผ่เกิดประสิทธิผลอย่างยั่งยืน โดยภาพรวมผลการวิจัยของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี มีความสอดคล้องกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในหลายบริบท ทั้งด้านการบริหารจัดการ บุคลากรงบประมาณ สื่อ เทคโนโลยี และการสื่อสาร ผลลัพธ์ที่เป็นเหตุเป็นผลนี้แสดงให้เห็นว่าการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคปัจจุบันต้องอาศัยการบูรณาการปัจจัยหลากหลายเข้าด้วยกัน ทั้งการจัดการที่มีระบบ การพัฒนาพระนักเผยแผ่ สื่อและเทคโนโลยีที่ทันสมัย รวมถึงการสร้างคามพึงพอใจแก่ประชาชน ซึ่งทั้งหมดนี้ล้วนเป็นรากฐานสำคัญของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่างยั่งยืน

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัยมีรายละเอียด 3 ส่วน ประกอบด้วย

1. วาจาสุภาสิต มีแนวทางการประยุกต์ใช้ดังนี้ ด้านพุทธุกกาล วิเคราะห์เวลาที่เหมาะสมสำหรับการฟังธรรมะ ด้านพุทคัจฉาจริง นำเสนอเนื้อธรรมะตามความเป็นจริง ไม่บิดเบือน ด้านพุทคัจฉาอ่อนหวาน เผยแผ่โดยใช้วาจาที่สุภาพ ประกอบด้วยประโยชน์เผยแผ่เฉพาะเนื้อหาที่เป็นประโยชน์ใช้ได้จริง และด้านพุทด้วยเมตตาจิต เผยแผ่โดยมุ่งหวังให้เกิดสันติสุขในสังคม

2. การสื่อสาร มีแนวทางการประยุกต์ใช้ดังนี้ ด้านผู้ส่งสาร ฝึกอบรมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาสำหรับพระสงฆ์ ด้านสาร เลือกเนื้อหาหลักธรรมในการเผยแผ่ให้เหมาะสมด้านช่องทางการสื่อสาร ใช้สื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัยเพื่อเป็นช่องทางในการเผยแผ่ และด้านผู้รับสาร วิเคราะห์ผู้รับสารก่อนทำการเผยแผ่

3. การพัฒนาประสิทธิภาพการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี เป็นผลที่เกิดจากการประยุกต์ใช้หลักการสื่อสารและวาจาสุภาสิตในลักษณะบูรณาการซึ่งก่อให้เกิดประสิทธิผลดังนี้ ด้านผลผลิต พระสงฆ์มีศักยภาพ เผยแผ่ได้จำนวนมากขึ้น ด้านประสิทธิภาพ ใช้ทรัพยากรน้อยลง แต่ได้ผลเพิ่มมากขึ้น ด้านความพึงพอใจ ประชาชนพึงพอใจ มีศรัทธามั่นคง ด้านการปรับเปลี่ยน ประชาชนเกิดการตื่นตัวและสนใจการปฏิบัติธรรมเพิ่มมากขึ้น ด้านการพัฒนา ประชาชนเกิดการพัฒนาปัญญารู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. คณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ควรมีนโยบายส่งเสริมการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านผู้รับสาร เพื่อให้ผู้เผยแผ่ได้ตระหนักและทำการเผยแผ่ให้ผู้รับสารได้เข้าใจถึงวัตถุประสงค์ของการเผยแผ่ทุกครั้ง

2. คณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ควรมีนโยบายส่งเสริมการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยประยุกต์ใช้หลักวาจาสุภาสิต โดยเฉพาะด้านพุทด้วยเมตตาจิต เพื่อให้ผู้เผยแผ่ได้ทำการเผยแผ่โดยมุ่งหวังให้ประชาชนเกิดศรัทธาความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนามากขึ้น

3. คณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ควรมีนโยบายส่งเสริมการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยเฉพาะด้านการปรับเปลี่ยน เพื่อให้เกิดกระบวนการเผยแผ่ที่เน้นให้ประชาชนมีความสมัครสมานสามัคคีกันมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. คณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ควรส่งเสริมการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านผู้รับสาร โดยสร้างกระบวนการในการกำกับติดตามผู้เผยแผ่ให้ตระหนักในเป้าหมายการเผยแผ่ เน้นย้ำให้ผู้รับสารได้เข้าใจถึงวัตถุประสงค์ของการเผยแผ่เสมอ

2. คณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ควรส่งเสริมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยเน้นการใช้หลักวาจาสุภาสิต โดยเฉพาะด้านพูดด้วยเมตตาจิต โดยฝึกอบรมเพิ่มทักษะผู้เผยแผ่ให้เข้าใจถึงเป้าหมายของการเผยแผ่มุ่งให้ประชาชนเกิดศรัทธาความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนามากขึ้น

3. คณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ควรส่งเสริมประสิทธิผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยเฉพาะด้านการปรับเปลี่ยน โดยสร้างกระบวนการเผยแผ่ที่เน้นให้ประชาชนมีความสมัครสมานสามัคคีกันมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีสื่อดิจิทัลและโซเชียลมีเดียที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลาย ทั้งเด็ก เยาวชน คนทำงาน และผู้สูงอายุ เพื่อพัฒนารูปแบบการเผยแผ่ที่เข้าถึงได้ง่าย รวดเร็ว และสอดคล้องกับวิถีชีวิตสมัยใหม่

2. ควรมีการวิจัยที่เป็นการเปรียบเทียบระหว่างคณะสงฆ์ในจังหวัดนนทบุรีกับจังหวัดอื่น ๆ หรือในต่างประเทศ เพื่อให้ได้องค์ความรู้เชิงเปรียบเทียบ อันจะช่วยให้เกิดการแลกเปลี่ยนแนวปฏิบัติที่ดีและสามารถพัฒนารูปแบบการเผยแผ่ที่มีประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

3. ควรมีการวิจัยเชิงปฏิบัติการร่วมกับประชาชนและชุมชน เพื่อออกแบบกิจกรรมเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่เหมาะสมกับบริบทท้องถิ่น เน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน และสามารถนำไปปฏิบัติจริงในระยะยาว

เอกสารอ้างอิง

- กองพุทธศาสนสถาน. (2552). *วัดพัฒนาตัวอย่าง*. กรุงเทพฯ: สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- ณัฐ รุ่งวงศ์. (2564). *การบริหารจัดการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารตามหลักธรรมาภิบาลของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย* (ดุชนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูกิตติเขมาภิรม (ประจวบ เขมาภิโร). (2563). *รูปแบบการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี* (ดุชนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูปลัดเฉลิมพร อภิโร. (2565). *รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุควิถีใหม่ของพระสังฆาธิการกรุงเทพมหานคร* (ดุชนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พระครูปลัดมหาเถรานุวัตร (ศรัณภิรมย์ กิตติธโร). (2562). *รูปแบบการพัฒนาการบริหารจัดการสภาพระนักเผยแผ่จังหวัดเพชรบุรี* (ดุष्ฎิณิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูวิเทศกัลยาณธรรม (ฐิติกร กลยาณธมฺโม). (2564). *การพัฒนาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของวัดไทยในรัฐแคลิฟอร์เนีย ประเทศสหรัฐอเมริกา* (ดุष्ฎิณิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูสุกิจจานุรักษ์ (ชยุดม อคฺควณโณ). (2562). *การส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในจังหวัดสุพรรณบุรี* (ดุष्ฎิณิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปริยัติโสภณ (วรวิทย์ คงคปณฺโญ). (2552). *การปกครองคณะสงฆ์*. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาภูวเมศฐ์ สุขกาโม. (2563). *กระบวนการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดอุดรธานี* (ดุष्ฎิณิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระศรีรัตนโมลี (สมคิด สุธะโต). (2560). *รูปแบบการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ไทยในประเทศสาธารณรัฐสิงคโปร์*. *วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์*, 13(13), 97-108.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกแปลไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เล่มที่ 21*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- Berlo, D. K. (1960). *The process of communication*. New York: Holt, Rinehart and Winston.
- Cochran, W. G. (1953). *Sampling techniques*. New York: John Wiley & Sons.